A(s) DESIGUALDADE(s)

Como podemos medir a desigualdade?

Igualdade ou desigualdade económica?

Xa que logo … a riqueza é o problema?

A igualdade de dereitos?

Causas da(s) desigualdade(s)

Solucións?

CC BY NC SA

A(s) DESIGUALDADE(s)

Vivimos nun mundo cada vez máis avanzado, máis tecnolóxico, máis rico... pero, para todos? A desigualdade é unha característica que tamén define ao mundo actual: a día de hoxe hai 800 millóns de persoas que viven na pobreza extrema. Acabar coa(s) desigualdade(s) é un dos desafíos do mundo globalizado.

Pero, que é a desigualdade? O concepto de desigualdade non só está en relación cun **desigual reparto de ingresos, riqueza e beneficios económicos**, senón tamén con **diferentes niveis de benestar e dereitos**. A desigualdade dificulta enormemente a **xustiza social,** é dicir, a procura do equilibrio entre todos os grupos sociais. A mellor forma de buscar ese equilibrio e acadar a xustiza social é a construción do **Estado do Benestar**: un conxunto de dereitos que protexen á xente máis desfavorecida, a aqueles grupos que poden atoparse nunha difícil situación social e económica.

Como podemos medir a desigualdade?

En certa maneira, podemos medir as desigualdades en diferentes planos. Dous deles son o P.I.B. e o I.D.H.

O P.I.B. é un indicador económico que amosa en valor monetario (normalmente en dólares $) a produción de bens e servizos dun país durante un ano. Vexamos se hai desigualdade neste sentido entre países e diferentes zonas do mundo. Comparemos datos e extraiamos conclusións (fonte banco Mundial, ano 2018 en millóns de dólares)

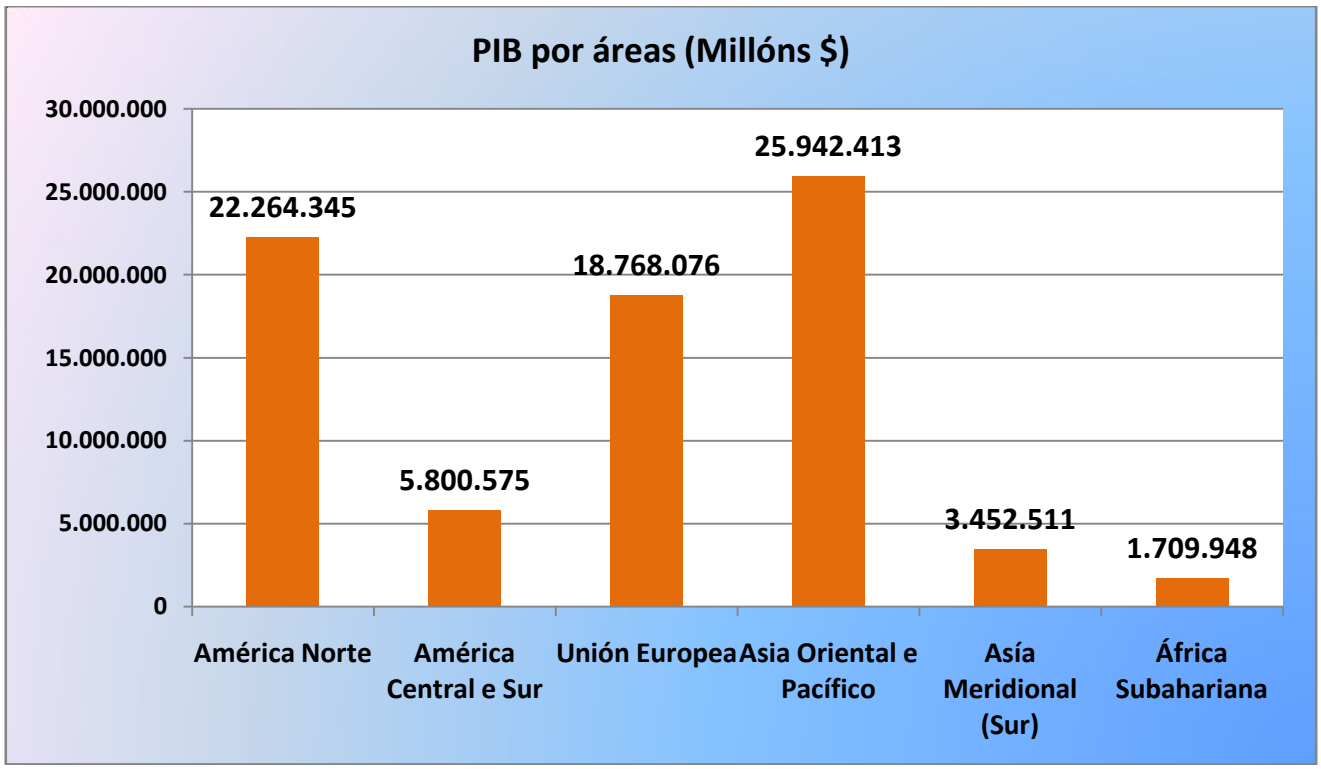

CC BY NC SA

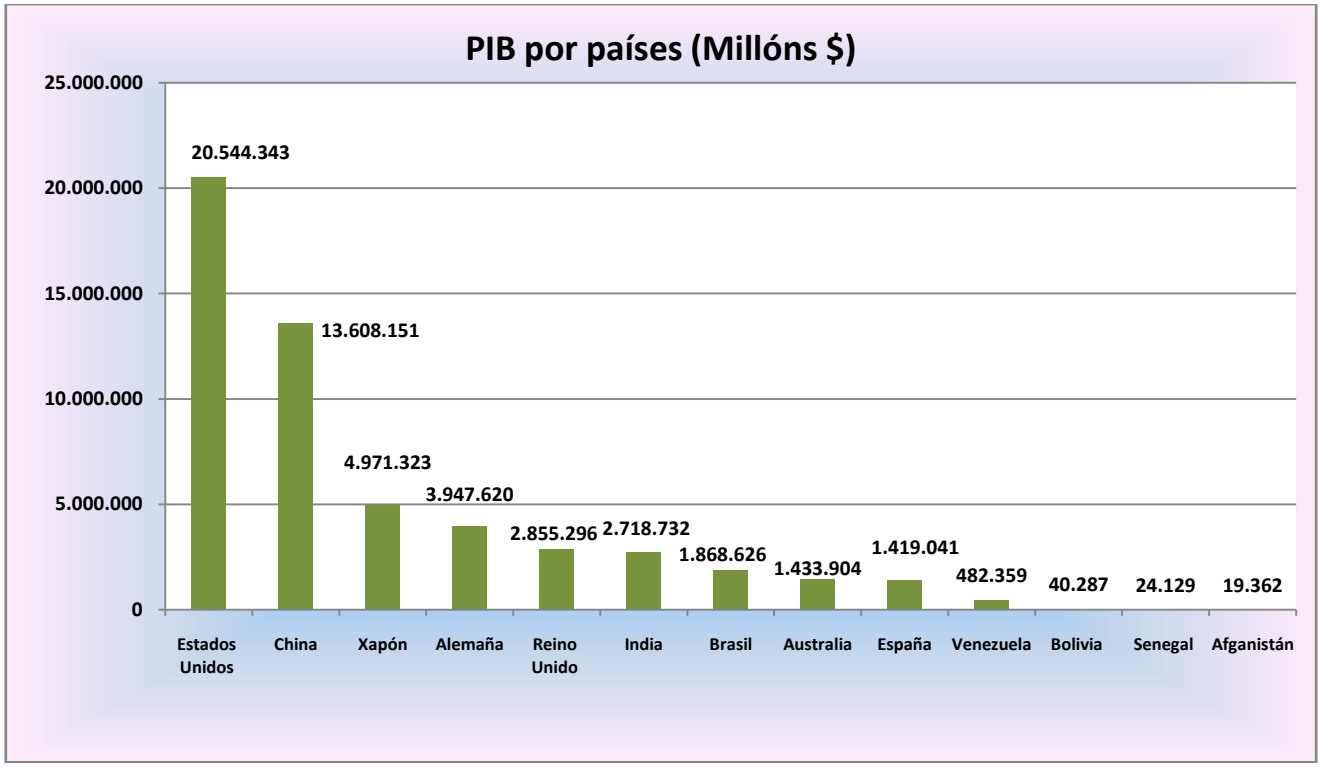

Mais o que nos pode amosar o PIB (máis ben o desenvolvemento da economía dun país), compleméntase co **Índice de Desenvolvemento humano (IDH)** que é un indicador non só do nivel de desenvolvemento económico, senón tamén válido para avaliar as condicións de vida dos cidadáns dun país , tendo en conta tres aspectos:

1. Esperanza de vida ao nacer.
2. Educación. Recolle o nivel de alfabetización adulta e o nivel de estudos alcanzado .
3. PIB per Cápita : indica o nivel de recursos económicos por persoa e o seu nivel de vida.

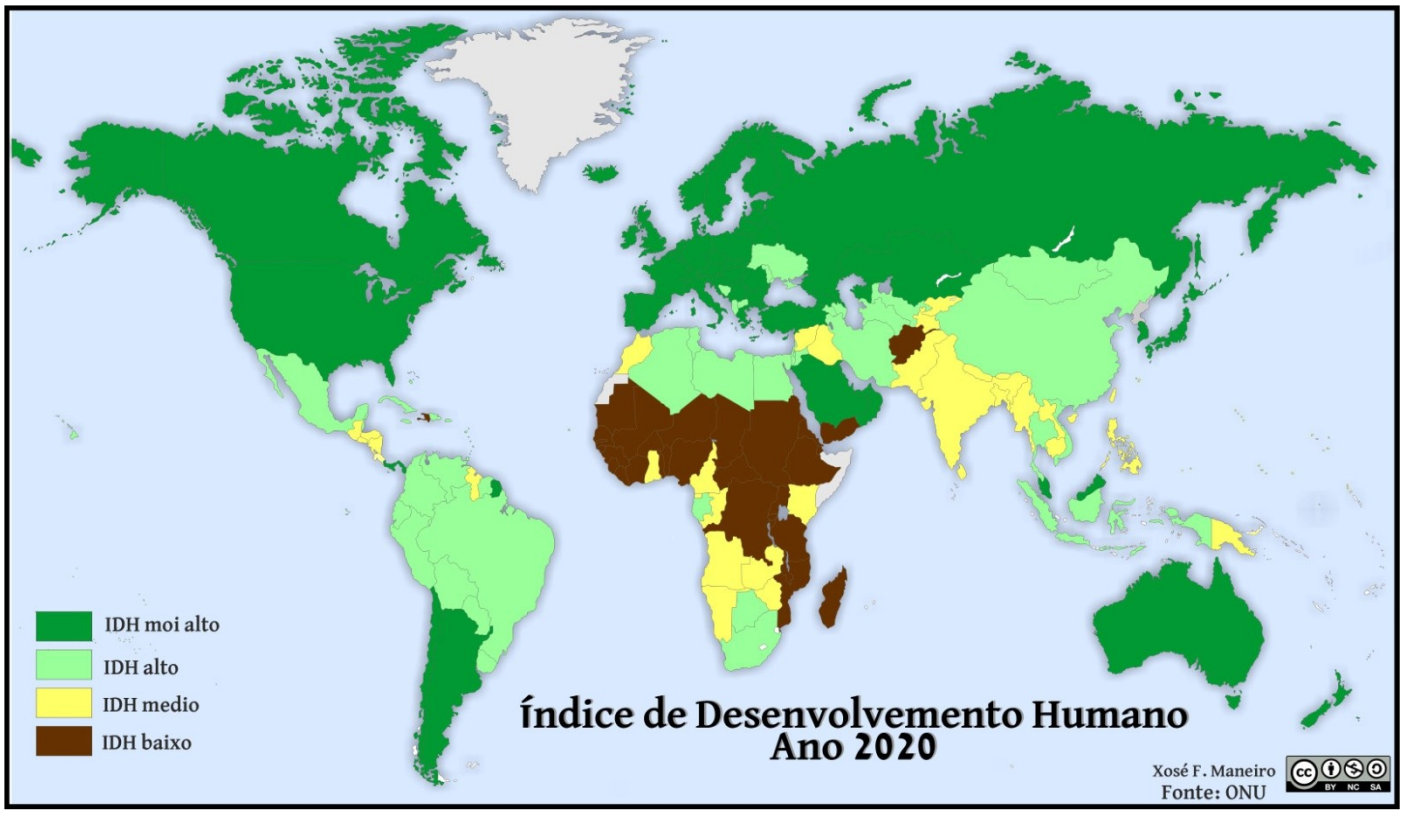

Na seguinte táboa reflíctensese os datos de países das tres grandes áreas económicas do mundo. Fíxate ben nas diferencias. Resulta moi interesante a comparación do PIB per cápita ou renda per cápita, que é o resultado de dividir o Produto Interior Bruto dun país polo número de habitantes do mesmo. Ven sendo un bo indicador da riqueza e benestar da poboación dun país. Por exemplo, as cifras do PIB da India e Corea do Sur son similares, pero o PIB per cápita case 20 veces maior en Corea do Sur.

Triade	Poboación	PIB Millóns $	PIB Per Capita $	IDH
EEUU	331.500.000	19.721	68.308	0,926
Unión Europea	447.000.000	18.353.000	46.888	0,896
Xapón	125.000.000	5.000.000	40.700	0,919
Corea do Sur	51.700.000	1.900.000	37.000	0,916
BRICS	**Poboación**	**PIB Millóns $**	**PIB Per Capita $**	**IDH**
China	1.414.350.000	14.000.000	9915	0,761
India	1.380.004.385	2.536.000	1.838	0,645
Brasil	212.559.409	1.374.00	6.462	0,765
Rusia	146.171.000	1.406.000	9.615	0,824
Sudáfrica	59.622.000	288.000	4.832	0,709
Países Subdesenvolvidos	**Poboación**	**PIB Millóns $**	**PIB Per Capita $**	**IDH**
Marrocos	36.471.000	119.870	3.200	0.686
Angola	31.825.000	89.417	2.970	0.581
Iraq	39.309.000	187.218	5040	0.674
Vietnam	96.462.000	261.921	2.570	0.704
Perú	32.500.000	228.471	6.470	0.778
Arxentina	44.938.000	451.932	11.250	0.845

Igualdade ou desigualdade económica?

Acabamos de ver que hai uns indicadores que non poden guiar a responder ás seguintes **cuestións: Hai igualdade ou máis ben podemos falar de desigualdade económica? Entón, a riqueza é un problema? Cales son as causas das desigualdades ? Pódese cambiar a situación, é dicir, ten algunha(s) solución(s)?**

No mundo existe unha **pobreza estrutural**, é dicir, unha pobreza crónica na cal, **á falta de ingresos se lle suman as carencias en necesidades básicas**, tales como vivenda, saúde, alimentación, educación, infraestruturas (p.ex. vías de comunicación, novas tecnoloxías …) …

Así, hai unha brecha entre ricos e pobres, fenda que cada vez se fai máis e máis grande. Bo exemplo disto son os seguintes datos:

- ✓ 8 persoas concentran tanta riqueza como a metade máis pobre da humanidade (3.700 millóns de persoas)
- ✓ En Vietnam o home máis rico do país gaña nun día máis que persoa máis pobre en 10 anos
- ✓ En España o 10% máis rico concentra preto dun 60% da riqueza, mentres que o 60% dos fogares viven ao día (sen teren nada aforrado)
- ✓ No 2015 as dez maiores empresas do mundo obtiveron unha facturación superior aos ingresos públicos de 180 países xuntos.
- ✓ Os 1.810 mil-millonarios das lista Forbes 2016 posúen en conxunto 6,5 billóns de dólares, a mesma riqueza que o 70% da poboación máis pobre da humanidade.
- ✓ En España 3 persoas acumulan tanta riqueza como a poboación de Cataluña e Madrid.

Xa que logo, cal é a resposta á primeira cuestión que propuxemos: Hai igualdade ou máis ben podemos falar de desigualdade económica? A resposta parece clara,… ou non? Que vos parece?

CC BY NC SA

A riqueza non é un problema en si mesma. O problema é a **desigual distribución** e o **acaparamento** da mesma por parte dunha minoría. A non redistribución da riqueza xera desigualdade, pobreza, exclusión social, xunto a corrupción, acumulación desmedida, consumismo compulsivo e un tremendo impacto ambiental.

Poñamos un exemplo. Cando tentamos definir a desigualdade falamos do desigual reparto de ingresos, riqueza e beneficios económicos, que leva a diferentes **diferentes niveis de benestar e dereitos.** En 1948, a ONU aprobou a **A Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH)** No seu artigo 25 recóllese o seguinte: "**Toda persoa ten dereito a un nivel de vida adecuado que lle asegure, así como á súa familia, a saúde e o benestar**, e en especial a alimentación, o vestido, a vivenda, a asistencia médica e os servizos sociais necesarios; ten así mesmo dereito aos seguros en caso de desemprego, enfermidade, invalidez, viuvez, vellez ou outros casos de perda dos seus medios de subsistencia por circunstancias independentes da súa vontade" No artigo 26 dise que "**Toda persoa ten dereito á educación.** A educación debe ser gratuíta, polo menos no concernente á instrución elemental e fundamental."

Falemos, entón, de niveis de benestar: O Estado do Benestar non foi doado de conseguir. Parte da loita dos obreiros (movemento obreiro) no século XIX por acadar una mellora das condicións de traballo (xornada laboral de 8 horas, p.ex.) e continúa despois de 1945, una vez rematada a II Guerra Mundial (1939-45) co chamado Estado Social. Realmente só se construíu nos países máis desenvolvidos; poderiamos dicir que non foi moito máis alá da Tríade: **EEUU e Canadá, Europa Occidental, Xapón,… aos que podemos engadir Australia e Nova Zelandia**.

Que pasou co Estado do Benestar no resto do mundo? O desigual e escaso desenvolvemento económico fixo que o Estado do Benestar non se puidese construír debido entre outros factores, á falta do diñeiro necesario, á pobreza destes países subdesenvolvidos. Vexamos datos sobre o gasto en dous elementos básicos no Estado do Benestar: educación e saúde.

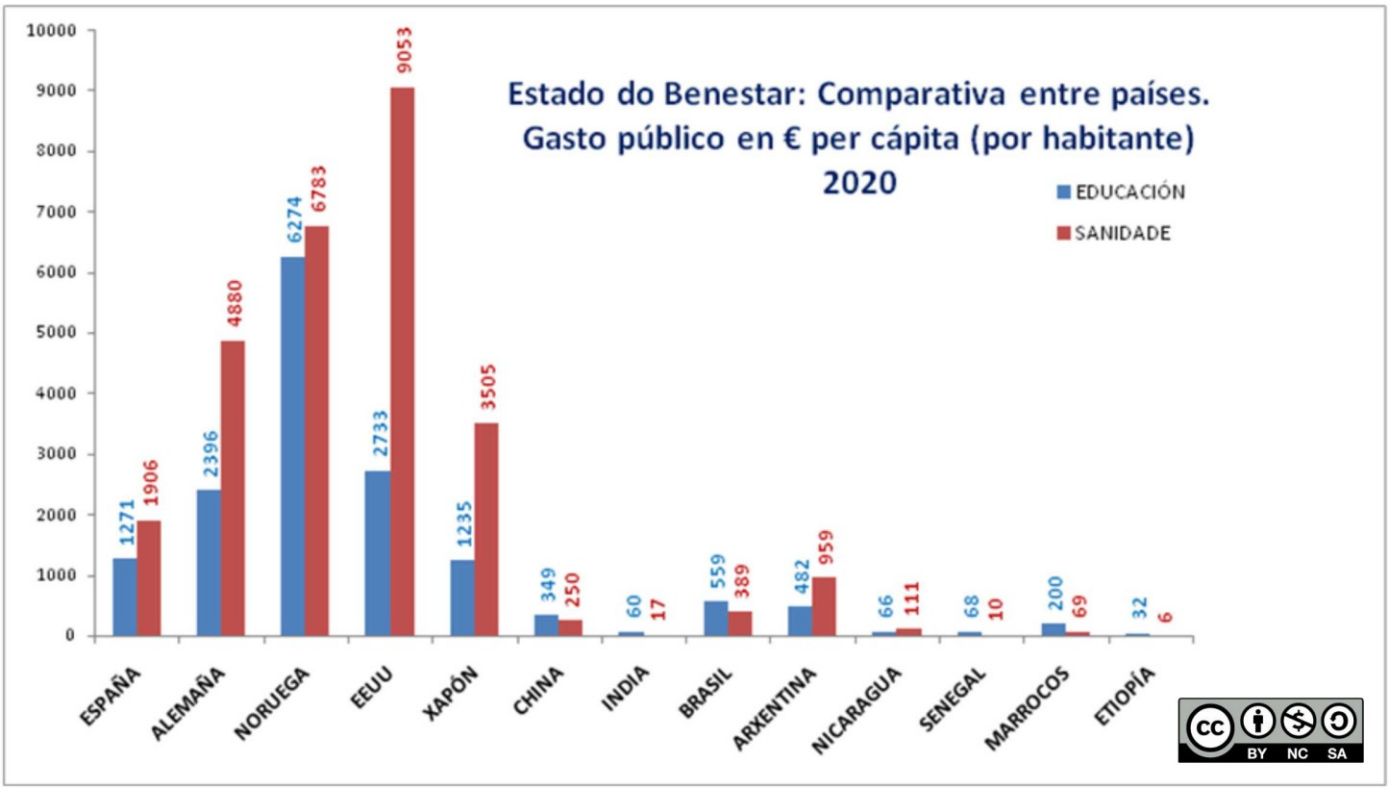

Conclusión? A desigualdade está clara.
As causas? Máis adiante tentaremos darlle resposta.

BY NC SA

A igualdade de dereitos?

Repetimos a definición de desigualdade: O desigual reparto de ingresos, riqueza e beneficios económico**s**, que leva a diferentes diferentes niveis de benestar e dereitos. Anteriormente puxemos un exemplo dos diferentes niveis de benestar. **Poñamos agora sobre a mesa a desigualdade de dereitos.**

Xa fixemos referencia á Declaración Universal dos Dereitos Humanos (ONU, 1948) Vexamos algunhas liñas máis desta declaración:

Artigo 1. Todos **os seres humanos nacen libres e iguais en dignidade e dereitos** e, dotados como están de razón e conciencia, deben comportarse fraternalmente os uns cos outros.

Artigo 2 Toda persoa ten todos os dereitos e liberdades proclamados nesta Declaración, sen distinción algunha de raza, cor, sexo, idioma, relixión, opinión política ou de calquera outra índole, orixe nacional ou social, posición económica, nacemento ou calquera outra condición. Ademais, non se fará distinción algunha fundada na condición política, xurídica ou internacional do país ou territorio de cuxa xurisdición dependa unha persoa, tanto se se trata dun país independente, como dun territorio baixo administración fiduciaria, non autónomo ou sometido a calquera outra limitación de soberanía.

Artigo 4.Ninguén estará sometido a escravitude nin a servidume, a escravitude e trátaa de escravos están prohibidas en todas as súas formas.

Artigo 23.1. Toda persoa ten **dereito ao traballo**, á libre elección do seu traballo, a condicións equitativas e satisfactorias de traballo e á protección contra o desemprego.

Artigo 23.2. Toda persoa ten dereito, sen discriminación algunha, a igual salario por traballo igual.

A desigualdade conleva o incumprimento dos dereitos humanos.

A desigualdade supón dificultades no acceso ao traballo, vivenda, educación, sanidade ou protección social (máis do 70% da poboación mundial carece de protección social)

A desigualdade provoca tamén discriminación, sexa por raza, sexo, orixe, relixión, dis-capacidade, ideoloxía …

Poñamos o exemplo da muller: As mulleres …

… realizan o 66% de traballo do mundo

… só reciben o 10% dos ingresos

… reciben de media un salario inferior nun 30% polo mesmo traballo

… adican o dobre de tempo que os homes a traballos remunerados

… só posúen o 1% da propiedade

… representan o 70% das persoas pobres do planeta

… o 38% das mulleres no mercado laboral non contan con protección social

CC BY NC SA

Causas da(s) desigualdade(s)

Cales son as causas da desigualdade? A respostas non é sinxela nin simple. Non poderiamos dicir que só hai unha causa da desigualdade senón que é múltiple e complexa.

Continuando cos **Dereitos Humanos**, empezaremos afirmando que **a desigualdade en sí mesma é tanto causa como consecuencia do non respecto aos mesmos**. A desigualdade económica, o desigual reparto da riqueza fai que unha boa parte da Humanidade non teña acceso (ou se o ten, en condicións moi precarias) á vivenda, saúde, educación, traballo, protección social, et. Etc. É dicir, non ten acceso ao Estado do Benestar nin son respectados os seus dereitos básicos.

E quizais **a globalización ten boa parte de protagonismo no feito das desigualdades.** Repasemos algún dos aspectos que ao longo desta unidade xa fomos traballando:

1. O proceso de des-localización industrial favorece que as empresas (multinacionais na maioría dos casos) eliminen postos de traballo e a cren outros con condicións e soldos deficientes en áreas menos desenvolvidas do planeta , como Sur e Sueste de Asia (India, Pakistán, China … Nestes países non se respectan ou directamente son inexistentes os dereitos laborais das e dos traballadores: longas xornadas laborais e baixos salarios, traballo infantil, desigualdade da muller ….Por outra parte, os baixos impostos nestes países fai practicamente imposible a construción do Estado do Benestar: educación , sanidade, pensións , servizos sociais … Créase, xa que logo, desigualdade(s)

2. As grandes multinacionais. Unha das causas da desigualdade está nas políticas ao servizo dos intereses económicos e non do ben común, debido á presión das grandes empresas. As políticas nacionais quedan así supeditadas a intereses globais (internacionais, multinacionais)

Tendo en contas esta idea, reflexiona sobre o que o artigo 128 da Constitución Española de 1978 di: Toda a *riqueza* do país nas súas distintas formas e sexa cal fose a súa titularidade está subordinada ao interese xeral. Poñamos un exemplo: Ante unha crise enerxética como a provocada pola Guerra de Ucraína, o Estado debe intervir nas empresas privadas (produción, prezos, distribución …)? É lexítimo? Vai contra o sistema de libre comercio? Incumpre as leis? É ético? Moitas preguntas, con respostas complexas.

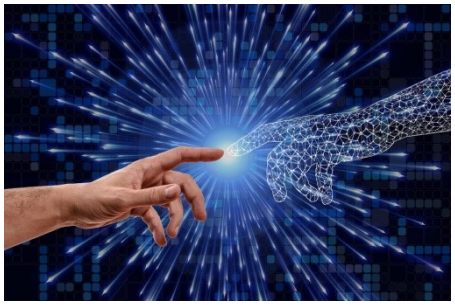

3.- A irrupción da tecnoloxía. As novas tecnoloxías poden crear unha brecha profesional e salarial. Aquelas persoas que coñezan estas ferramentas e saiban usalas poderán aproveitar as súas posibilidades , mentres que aquela xente que non ten acceso nin ás novas tecnoloxías nin á formación no se uso, atoparase en desigualdade. Como consecuencia diso, os ingresos entre unhas e outras persoas serán moi desiguais.

Ademais, podemos ampliar esta situación non só a persoas senón tamén a áreas do planeta: os países máis desenvolvidos economicamente tamén son os punteiros en novas tecnoloxías. Pola súa parte, os países máis pobres non teñen acceso nin ao uso nin á investigación e innovación tecnolóxica.

CC BY NC SA

4.- A distribución da riqueza. Desde a década de 1980 produciuse unha transformación na propiedade da riqueza. Agora as persoas controlan máis riqueza que os gobernos, polo que a riqueza pública minguou. Resultado? Unha menor capacidade dos gobernos para enfrontarse e poñer solucións á desigualdade.

Por outra parte, hai unha enorme desigualdade entre a riqueza dunhas e doutras. Repasemos algúns datos: o 10% da poboación ten máis do 80% da riqueza, o 1% ten o 60% da mesma, menos de 30 persoas posúen tanta riqueza coma 0 50% da poboación mundial.

5.- Os empregos e salarios. Tres aspectos debemos ter en conta:

A desigualdade de salarios: en Europa, o 10% con mellor remuneración recibe preto do que percibe o 50% con menor salario. En España, os directivos das empresas máis importantes cobran de media 123 veces máis que os seus empregados.

A p**recariedade laboral.** A saída da crise económica iniciada no 2008 foi transformando o mercado de traballo: fomento de traballos temporais (implican peores salarios e protección social), a diminución da negociación colectiva (favorece que as persoas empresarias poidan reducir de forma unilateral os soldos) ou subcontratación de servizos (as persoas contratadas por este sistema perciben un 31% menos)

A situación da muller no mundo laboral. As mulleres atópanse nunha situación máis vulnerable. Elas realizan as 2/3 partes do traballo, reciben un 30% menos de media que os homes e representan o 70% das persoas pobres.

6.- Sistemas fiscais inxustos. A nivel global, as políticas públicas, dos Estados, están baseadas nos impostos de traballadores, traballadoras e familias, de forma directa (a través do que é o IRPF, imposto sobre as rendas, os ingresos das persoas que residen nun país) ou indirecta (impostos sobre os consumo, coma p.ex., o IVE que grava un 21% a maioría dos produtos de consumo) Mentres, as perdoas máis ricas ou as grandes compañías son quen de pagar menos impostos.

Estes son os datos do Ministerios de Facenda (Ano 2018) en España sobre os ingresos do Estado polos impostos máis importantes:

Imposto	Millóns de €	% sobre o total
Cotizacións Sociais	150.114	32%
IRPF	93.705	20%
IVE	80.307	17%
SOCIEDADES	30.885	7%

CC BY NC SA

Expliquemos brevemente cada un:

- **Cotizacións sociais:** son os impostos sobre o traballo, que logo vai á Seguridade Social, servizos de emprego etc. Estas cotizacións en España son altas, sobre todo si as comparamos con proceso de des-localización industrial: países ás que grandes multinacionais lles custa menos a produción, xa que os impostos de cotizacións sociais son moi pequenos, ou inexistentes.
- **IRPF:** É o imposto sobre os ingresos de cada persoas residente en España. En España, este imposto é progresivo: pagas menos se gañas menos (desde un 19%) e pagas máis, se gañas máis (ata un 47%)
- O **IVE** é o imposto que na Unión Europea grava ao consumo: o IVE normal é do 21%.
- Imposto de Sociedades: É o imposto que se aplica ao beneficio das empresas.

Sen a recadación destes impostos sería imposible financiar o Estado do Benestar, ao que xa tanto nos referimos. Non sería posible manter a educación e sanidade públicas, a protección social, as infraestruturas etc etc

Por iso é tan importante manter un sistema fiscal xusto que atenúe as desigualdades e consiga a xustiza social. En moitos países non ocorre isto, o que se agrava coa chamada **evasión fiscal.**

A evasión fiscal ven sendo algo tan sinxelo como non pagar os impostos, ou facer trampas para pagar menos do que nos correspondería. Evadir impostos pon en risco o acceso aos servizos básicos de toda a cidadanía. As grandes empresas e as persoas con enormes ingresos teñen equipos de asesores para conseguir a redución no seu pago de impostos.

Un elemento clave na evasión fiscal son os paraísos fiscais: lugares nos que a tributación de impostos non existe ou é moi pequena con respecto a outros países. Moitas grandes fortunas e empresas empregan as coñecidas como sociedades offshore con sede nestes paraísos para fuxir do pago de impostos. Segundo a organización Tax Justice Network (2020) os Estados perden 360.000 millóns de Euros cada ano debido ao fraude fiscal internacional. Es6a cifra correspóndese, por exemplo, co PIB de Dinamarca ou Noruega.

Solucións?

Unha frase atribuída a Albert Einstein di que si queres resultados diferentes, non fagas sempre o mesmo. Xa que logo, **as solucións ás desigualdades requiren de cambios transformadores**. Ese cambio comeza por vós, por nós, por ti, que podes levar a cabo pequenos cambios no teu modo de vida que se converten nunha axuda para a fin da desigualdade: axudas á economía local, facer voluntariado, axudar facéndose socio/ a unha ONG, reciclar, mercar produtos de Mercado Xusto, frear o consumismo, presionar aos gobernos para que apliquen políticas contra a desigualdade…. **Moitas pequenas accións de moitas persoas en moitos lugares, máis que sumar, multiplican as posibilidades dese cambio transformador.**

CC BY NC SA

En 2015, a ONU aprobou a **Axenda 2030 sobre o Desenvolvemento Sostible**,. A Axenda concrétase en **17 Obxectivos de Desenvolvemento Sostible**, desde a eliminación da pobreza ata o combate ao cambio climático, a educación, a igualdade da muller, a defensa do medio ambiente ou o deseño das nosas cidades.

Un deses obxectivos é a redución das desigualdades, que ninguén quede atrás. As desigualdades baseadas nos ingresos, o xénero, a idade, a dis-capacidade, a orientación sexual, a raza, a clase, a orixe étnica, a relixión e a oportunidade seguen persistindo en todo o mundo, ameazando o desenvolvemento social e económico futuro.

Nun mundo globalizado, todo e todos estamos interconectados: os problemas e desafíos, as desigualdades, pobreza, os movementos migratorios, o cambio climático … Por tanto, a desigualdade aféctanos a todas e a todos, con independencia de quen somos ou onde vivimos. Ante esta situación, é clave a posición non só da cidadanía senón tamén dos gobernos e as políticas internacionais, a nivel global, na loita contra a pobreza, a fame, facer máis inversións en educación e saúde, desenvolver a protección social e laboral.

Deste xeito podemos **mellorar a igualdade de oportunidades, o que levará á redución da(s) desigualdade(s)**

Remataremos coas metas da Axenda 2030 da ONU polo que respecta ao obxectivo 10 (a redución das desigualdades) Son, en resume:

1. Acadar o crecemento dos ingresos do máis pobres por riba da media.
2. Potenciar e promover a inclusión social, económica e política de todas as persoas, independentemente da súa idade, sexo, dis-capacidade, raza, etnia, orixe, relixión ou situación económica ou outra condición
3. Garantir a igualdade de oportunidades.
4. Adoptar políticas (fiscais, salariais e de protección social) para lograr progresivamente unha maior igualdade
5. Mellorar a regulamentación e vixilancia das institucións e os mercados financeiros mundiais, asegurando unha maior representación e intervención dos países en desenvolvemento nas decisións adoptadas .
6. Facilitar a migración e a mobilidade ordenadas, seguras, regulares e responsables das persoas.
7. Aplicar o principio do trato especial e diferenciado para os países en desenvolvemento.
8. Fomentar o desenvolvemento dos Estados con maiores necesidades.

CC BY NC SA